

**MEKÂNLA PAZARLIK: AVRUPALI GÖÇMENLERİN
TÜRKİYE'DEKİ REFAH VE "AYRICALIK"
DENEYİMLERİ¹**

**BARGAINING WITH PLACE: EXPERIENCES OF
"PRIVILEGE" BY EUROPEAN MIGRANTS IN TURKEY**

Ayşen ÜSTÜBİCİ*, Ezgi İRGİL & Gözde CÖBEK*****

ÖZ

Bu makale, Türkiye'de yaşayan Avrupa doğumlu göçmenlerin coğrafi eşitsizlikler ve mekâna dayalı ayrıcalıklı göçmen olma deneyimi üzerinedir. Yaşam tarzı göçü literatüründen yola çıkarak bu göçmen grubunun maddi ve duygusal anlamda iyi bir yaşam sürmelerini sağlayan göreceli ayrıcalık deneyimlerini irdelemektedir. Bu çalışma, güçlü pasaport ile gelen ayrıcalıklarının, göçmenlerin buldukları ülkedeki yapısal, ekonomik ve politik koşullardan kaynaklanan güvencesizlik koşullarından bağımsız olmadığını göstermektedir. Bunun yanında, yaşadıkları güvencesiz durumlarla başa çıkmak için mekânla nasıl pazarlık ettiklerini

¹ Bu çalışmanın saha araştırması, *Mobile Welfare* isimli araştırma projesinin parçası olarak yürütülmüş ve araştırmanın etik kurul onayı, Oxford Üniversitesi Uluslararası Kalkınma Bölümü Araştırma Etik Komitesi (DREC) tarafından ODID C1A 16- 009 numaralı kararı ile 14 Mart 2016 tarihinde verilmiştir. Yazarlar, Oslo, PRIO'da (11-12 Ocak 2018) düzenlenen "Transnational Lives: Economies, Bureaucracies, and Desires" Çalıştayı katılımcılarına ve Alternatif Politika dergisinin hakemlerine yapıcı yorumları için teşekkür eder. Eirini Giannaraki ve Selin Siviş'e de saha çalışması sırasındaki yardımları için müteşekkirimiz. Ayrıca, Mobile Welfare proje ekibine ve araştırma olanağı sağladığı için Koç Üniversitesi ve MiReKoc'a teşekkürü borç biliriz.

* Dr. Öğr. Üyesi, Koç Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü, austubici@ku.edu.tr, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-1498-0025>.

** Doktora Öğrencisi, Göteborg Üniversitesi, Siyaset Bilimi Bölümü, İsveç, ezgi.irgil@gu.se, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-2815-4493>.

*** Doktora Adayı, Koç Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Bölümü, gcobek16@ku.edu.tr, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-4732-2077>.

* Makale Geliş Tarihi: 08.06.2020
Makale Kabul Tarihi: 22.09.2020

açıklamaktadır. Bu bağlamda araştırmamız, ayrıcalıklı göçmenlerin hareketlilik pratiklerinden yola çıkarak “mekân pazarlıkçıları” kavramını önermektedir. Böylelikle makale, “ayrıcalık” kavramının maddi, kültürel, mekânsal ve duygusal biçimlerini tartışmaya açmayı amaçlamaktadır. Tartışmamızın ampirik bulguları, daha büyük bir projenin parçası olarak Türkiye’de yaşayan Polonyalı ve İngiliz göçmenlerle yapılan 18 derinlemesine görüşmeye dayanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Mekânla Pazarlık, Avrupalı Göçmenler, Ayrıcalık, Türkiye, Yaşam Tarzı, Güçlü Pasaport.

ABSTRACT

This paper unpacks how European migrants living in Turkey experience their privileged status and how they engage in different forms of bargaining with place. Deriving from the literature on lifestyle migration, the article examines the experiences of relative privilege that enabled this group of immigrants to live a good life both financially and emotionally. This study shows that the privileges that come with a strong passport are not independent from the insecurity arising from the structural, economic and political conditions in the country of immigrants. It also explains how they bargain with place to deal with the precarious situations they experience. We introduce the term “place bargainers” mainly referring to the mobility practices of privileged migrants. Hence, we open up the material, cultural, spatial and affective forms of the concept of “privilege”. The empirical evidence for our argument is drawn from 18 in-depth interviews conducted with Polish and British migrants, living in Turkey as part of a larger project.

Keywords: Bargaining with Place, European Migrants, Privilege, Turkey, Lifestyle, Powerful Passports.

GİRİŞ

Gelişmiş bir ülkeden daha az gelişmiş bir ülkeye göç eden göçmenler genellikle ya expat ya da yaşam tarzı göçmeni olarak anılmaktadır (Akerlund, 2017; Benson, 2012; Benson ve Osbaldiston, 2016; Cranston, 2016; Kunz, 2016;

Walsh, 2012). Bu durumdaki kişilerden bazıları da aynı şekilde kendilerinden göçmen değil, expat diye bahsederler. Bu etiketlendirme şekli; göçün yönünün gelişmiş ülkeden daha az gelişmiş ülkeye olan hareketliliğin, genel göç örüntülerinin tersine olarak düşünülmesi ve daha az gelişmiş ülkede geçici olarak görülen kalış süresinden kaynaklanmaktadır. Bu makale, bulunulan coğrafyaya bağlı ayrıcalık deneyimlerine odaklanarak vatandaşı oldukları gelişmiş ülkeleri, çeşitli nedenlerle terk ederek daha az gelişmiş ülkelere yerleşen göçmen gruplarına dikkat çekmektedir. Bu gruplara yönelik araştırmalar, göç ve refah arasındaki ilişkiyi açıklamak ve refah devletine dair düzenlemelerin ulus ötesi alandaki kullanımını göstermek için önemli bir gözlem alanı sunmaktadır.

Keşifçi bir anlayış benimseyen bu çalışma, güçlü pasaportu olan ülkelere gelen göçmenlerin Türkiye'deki refahlarını nasıl deneyimlediklerine, ekonomik ve siyasi koşulları nasıl algıladıklarına odaklanmaktadır. Bu amaçla, Türkiye'de ikamet eden Avrupa Birliği (AB) ülkelerinde doğmuş ve güçlü pasaportlara sahip bireylerle derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. Elde ettiğimiz nitel veriler, AB üyesi göçmenlerin ayrıcalıklarının sınırları olduğunun altını çizmekte ve bu sınırların üstesinden gelmek için nasıl farklı stratejiler kullandıklarını göstermektedir. AB vatandaşlarının deneyimledikleri ayrıcalıkların bireylerin sosyal sınıflarından ve/veya yüksek sosyal statülerinden değil AB üyesi olmayan bir ülkede, AB ülkesinin pasaportlarına sahip olmalarından kaynaklandığına dikkat çekmektedir.

AB üyesi ülkelerin pasaportları, vatandaşlarının hareketliliğini kolaylaştırmanın yanında göç ettikleri yerlerde nispeten daha konforlu ve yüksek yaşam standartlarına zemin hazırlamaktadır. Ayrıca, bu güçlü pasaportların mevcut ikamet yerinden kaynaklanan güvencesizliklerin azaltılmasında da etkili olduğu gözlenmektedir. Türkiye'de yaşayan 18 İngiliz ve Polonyalı göçmen ile gerçekleştirdiğimiz derinlemesine görüşmelerin analizinden çıkan bulgularımız; güçlü pasaporta dayalı ayrıcalığın maddi, mekânsal ve duygusal olduğunu göstermektedir. Araştırmamızdaki Avrupalı göçmenler, hem maddi ve duygusal olarak daha iyi bir yaşam kalitesine sahip olduklarının hem de kendilerini sağlık hizmetleri ve siyasi istikrarsızlıklarla ilgili konularda güvencesiz durumlarda bulduklarının altını çizmektedirler. Bu anlamda, ayrıcalıklara vurgu yapan expat veya yaşam tarzı göçü kavramları, araştırmamızdaki göçmenlerin deneyimledikleri ayrıcalıkların farklı boyutlarını ve sınırlarını yakalamakta yetersiz kalmaktadır. Deneyimledikleri ayrıcalıklar ve bu ayrıcalıkların sınırları buldukları coğrafyadan, mekândan kaynaklanmaktadır. Ayrıcalık anlatılarının yanında güvencesizlik deneyimlerine de odaklanan bu çalışma; deneyimlenen ayrıcalıkların ve güvencesizliklerinin buldukları coğrafyadan, mekândan kaynaklandığını ve göçmenlerin güvencesiz durumların üstesinden gelmek için mekânla nasıl müzakere ettiklerini göstermektedir. Araştırmamız, Kandiyoti'nin

(1988) “ataerkillikle pazarlık” (*bargaining with patriarchy*) kavramından esinlenerek “mekânla pazarlık” kavramını önermektedir. Kandiyoti, “ataerkillikle pazarlık” ya da “ataerkil pazarlık” kavramıyla kadınların patriyarkal sistemlere karşı geliştirdiği farklı başa çıkma stratejilerine dikkat çekmektedir. Bu stratejiler, ataerkil sistemdeki yapısal eşitsizlikleri kökünden değiştirmeyen, sistemle müzakere eden başa çıkma biçimleridir. Bu kavramdan esinlenerek, Batılı göçmenlerin mekâna bağlı ayrıcalıklarını ve bu ayrıcalıkların sınırlarını nasıl müzakere ettiklerini vurgulayarak literatüre ampirik ve kavramsal bir katkı yapmaktadır.

İlk bölümde, öncelikle yaygın olarak kullanılan expat ve yaşam tarzı göçmenleri kavramlarıyla birlikte gelişmiş ülkelerden daha az gelişmiş ülkelere göç literatürü incelenecek ve ayrıcalık kavramı tartışılacaktır. İkinci bölümde ise ayrıcalıklı göçmenler, Türkiye’ye yönelen göç dalgaları içinde konumlandırılacaktır. Metodoloji bölümünde proje, araştırma yöntemi ve veri analizinin yanında katılımcıların profilleri (yaşları, cinsiyetleri, medeni durumları, eğitim seviyeleri, ikamet ettikleri yerler ve Türkiye’de geçirdikleri süre) ile Türkiye’ye göç etme sebepleri karşılaştırmalı bir biçimde anlatılacaktır. Dördüncü bölüm, farklı meslek ve yaş gruplarından Polonyalı ve İngiliz göçmenlerin Türkiye’deki hayatlarını ve yaşadıkları deneyimleri aktaracaktır. Polonyalı ve İngiliz göçmenleri birlikte analiz etmemizin nedeni, sömürgeci bir mirasa sahip ve literatürde bolca tartışılmış bir expat grubu ile benzer deneyimlere ve neredeyse eşit derecede güçlü bir pasaport sahibi olan yeni grup arasındaki baskın benzerlikleri göstermektir. Beşinci bölüm, yaşam kalitesine bağlı ayrıcalık deneyimleri ile, bu deneyimleri bürokratik süreçler, kayıt dışı ekonomi ve siyasi bağlamdaki sınırlarına dair bulgularımızı ortaya koyacaktır. Makalenin son bölümünde ise, bu ayrıcalıklı göçmenler grubunun hareketliliğini coğrafya ve mekân üzerinden müzakere ederek güvencesiz durumlara rağmen mekânsal, maddi ve duygusal ayrıcalıklarından nasıl faydalanmaya devam ettikleri tartışılacaktır.

1. “AYRICALIKLI” KUZAY-GÜNEY HAREKETLİLİĞİ

Daha zengin ülkelere daha yoksul ülkelere göçün etkileri üzerine yapılan çalışmalar; AB üyesi bireylerin Kuzey ülkelerinden Güney ülkelere (Casado-Diaz, 2006; Casado-Diaz, Kaiser ve Warnes, 2004; King, Warnes ve Williams, 2000), Amerika Birleşik Devletleri’nden Meksika veya Orta Amerika’ya (Dixon, Murray ve Gelatt, 2006) ya da Batı’nın dışına, iklimin elverişli olduğu “egzotik” görülen yerlere (Benson, 2013, 2015; Botterill, 2017; Coles ve Walsh, 2010) yaptıkları göçlere odaklanmaktadır. Expat terimi, güçlü pasaportlara ve ırk hiyerarşilerinde güçlü bir konuma sahip, son derece hareketli, yüksek vasıflı bireyleri ifade etmektedir (Cranston, 2016; Kunz, 2016; Walsh, 2012). Ayrıca bu

literatürdeki tartışmaların çoğu yaşam tarzı kavramı etrafında dönmektedir. “Yaşam tarzı göçü”, ekonomik bir nedenden ziyade, günlük yaşamdaki pratikleri değiştirerek yaşam kalitesini artırmak amacı ile yapılan çeşitli birey tabanlı hareketlilik biçimlerini ifade etmek için kullanılmaktadır (Akerlund, 2017; Benson, 2012; Benson ve Osbaldiston, 2016). Benson ve O’Reilly (2009: 609), yaşam tarzı göçmenlerini “daha iyi bir yaşam tarzı aramak için göç eden varlıklı bireyler” olarak tanımlamaktadır.

Bu hareketlilik, birey tabanlı olduğu için, araştırmacıların çoğu; yaşam tarzı göçünü nispeten yüksek ekonomik seviyeye sahip olmaya (Benson ve O’Reilly, 2009; Veal, 1993), güçlü bir ulus devlet vatandaşına (Croucher, 2009; Kordel ve Pohle, 2018) ya da sömürge tarihinden kaynaklanan, ırk ve renge dayalı eşitsizliklere (Benson, 2013, 2015; Farrer, 2010; Fechter ve Walsh, 2010; Kunz, 2016; Leggett, 2010; Leonard, 2010) bağlamaktadır. Başka bir deyişle, yaşam tarzı göçmenleri, yüksek hareket kabiliyetlerinin yanı sıra ırk ve sınıf geçmişleri nedeniyle de ayrıcalıklıdır. Bu bakımdan yaşam kalitelerini artırma niyetiyle göç etme isteğine odaklanan Croucher (2012); vasıflı işçiler, öğrenciler ve emekliler dâhil olmak üzere geniş “küresel Kuzeyli” insan grubunu tek bir bünyede toplamak için yaşam tarzı göçü yerine “ayrıcalıklı göçmen” kategorisini önermektedir. Bu kavramla ekonomik refah ve yüksek hareketlilik seviyelerini birleştirmektedir. Kendilerine hareketlilik sağlayan bir sermaye biçimi olan güçlü pasaport sahibi olmalarından (Kunz, 2016; Moret, 2017) kaynaklanan bu ayrıcalık, göç ettikleri ülke ve anavatanları arasında hareket edebilmelerini kolaylaştırır. Bu yüzden, ayrıcalıklı göçmenler her iki ülke arasında mobil bir yaşam sürmeyi tercih ederek “her iki dünyanın en iyisinin” tadını çıkarmayı amaçlar (Akerlund, 2017; Gustafson, 2001, 2008).

Gelişmiş ülkelerden daha az gelişmiş bölgelere yerleşen göçmenler üzerine yapılan çalışmalar, ya sömürgecilik tarihi üzerinden şekillenen göç örüntülerine (Coles ve Walsh, 2010; Therrien ve Pellegrini, 2015) ya da AB içinde refah seviyesi yüksek ülkelere daha az gelişmiş ülkelere (İtalya, İspanya gibi) yerleşen göçmenlere (Akerlund, 2017; Casado-Diaz, 2016) odaklanmaktadır. Bu çalışmalarda İngiliz emekliler ve yüksek vasıflı işçiler ayrıcalıklı göçmenler arasında geniş çapta incelenirken (Coles ve Walsh, 2010; Ertugrul, 2016; Leggett, 2010), expat ya da yaşam tarzı göçü literatürüne yeni dâhil olan Polonyalı göçmenlere pek yer verilmemiştir. Polonyalı toplulukların sınırlar arası hareketleri tarihsel olarak emek göçü olarak görülmüştür. Bu çalışma, Polonyalı göçmenleri bu literatüre dâhil ederek ve AB pasaportu gibi güçlü bir pasaport sahibi olmanın etkilerine odaklanarak sömürgeci bir mirastan kaynaklanan ayrıcalıklara yapılan vurgunun (Benson, 2013; Fechter ve Walsh, 2010) ötesine geçmeyi hedeflemektedir. Shachar’ın (2007) pasaportu mülk ve sermaye olarak kavramsallaştırmasını benimseyen çalışmamız, yalnızca

sömürge tarihini değil, aynı zamanda AB pasaportuna sahip olmanın AB sınırlarının ötesinde, hareketlilik sermayesiyle (*mobility capital*, Moret, 2017) birlikte maddi, mekânsal ve duygusal ayrıcalık ürettiğinin altını çizmektedir.

“Küresel Kuzeylilerin” göçü ve ayrıcalığına ilişkin literatür; ayrıcalıkların duygusal yönünü de öne çıkarmaktadır. Buna göre ayrıcalığın nispeten daha yüksek sosyoekonomik statü ile değil; ikamet edilen yerin yarattığı olumlu ve olumsuz duygularla da ilişkili olduğunu savunmaktadır. “İyi” göçmen olmanın yanı sıra (Cranston, 2017), bir yere ait olma kaygısı da göçmen kimliğinin bir parçasıdır (Walsh, 2012). Bulgularımız; iyi, değerli ve saygın hissetmenin Türkiye’de günlük yaşam kalitelerinin çok önemli bir parçası olduğunu; ülkede kalmalarında, günlük yaşamlarında ve hareketliliklerinde önemli bir faktör olarak işlev gördüğünü (Pain, 2009) göstermektedir. Çalışmayı özgün kılan ikinci özellik ise, yaşam tarzı hareketliliğinin etkilerini ele alırken, çeşitli sebeplerden ötürü bu hareketliliğin mekân içerisinde karşılaştığı sınırların müzakere edilmesine yaptığı vurgudur.

Çalışmamız, ayrıcalıkların ve sınırlarının mekânla ilişkisini göstermek adına “mekân pazarlıkçıları” kavramını öne sürmektedir. Bu kavram; sadece emeklilik göçü, yaşam tarzı göçü, expat olarak kategorize edilemeyen grupları bir araya getirmemize, bu kategorilerin örtüşebileceğini ve bu kategorilerle özdeşleşen ayrıcalığın mekâna bağlı sınırlarını göstermemize olanak sağlamaktadır. Örneğin, görüşme yaptığımız kişiler arasında bulunan ve şu anda İngiliz bir şirketin çalışanı olan Kate² (İngiliz, 44 yaşında, boşanmış, çocuğu var, Fethiye’de yaşıyor), aynı şirkette çalışmaya devam ettiği sırada hayatında bir değişiklik yapmak istediği için Türkiye’ye taşınmıştır. Türkiye’ye gelişinden bir yıl sonra Türkiye vatandaşı bir erkekle evlenip bir çocuk sahibi olan Kate, neredeyse 20 yıldır Türkiye’de yaşamaktadır. Kate, İngiltere’de faaliyet gösteren bir şirketin Türkiye ayağında çalışan, ulus ötesi bir göçmendir. Öte yandan, şu anda İngilizce öğretmenliği yapan Sadie (İngiliz, 31 yaşında, bekâr, İstanbul’da yaşıyor, lisans mezunu), İngiltere’de iş bulmanın zor olmasından ötürü ve iyi bir fırsat elde etmek için Türkiye’ye taşınmıştır. Kate ve Sadie gibi göçmenlerin dışında, görüştüğümüz kişiler arasında eşlerinin işi nedeniyle Türkiye’ye göç eden Polonyalı ve İngiliz bireyler ile daha iyi bir iklimde yaşamak için Fethiye’ye göç eden İngiliz emekliler bulunmaktadır. İkinci olarak, çalışmamız ayrıcalıklarının sosyal sınıfa dayanmadığını, doğum ile gelen pasaportlarından kaynaklandığını ve bu ayrıcalığın ikamet ettikleri yerde “aktive olduğunu” gözler önüne sermektedir. Bu şekilde, makale, ayrıcalık kavramının mekânsal boyutuna vurgu yapmayı hedeflemektedir. Üçüncü olarak, “mekân pazarlıkçıları” kavramıyla yaşanan coğrafyanın ayrıcalığın yanında güvencesizliği de

² Bu makaledeki görüşmecilerin hepsine takma isim verilmiştir.

getirdiğinin altını çizmektedir. Ayrıcalıklı göçmenlerin buldukları ülkenin şartlarından kaynaklanan mekânsal güvencesizliği aşmak için hareketliliği bir pratik olarak uyguladığını ve aynı zamanda geleceğe dair bir seçenek olarak bir kenarda tuttıkları ilerleyen bölümlerde gösterilecektir.

2. TÜRKİYE'DEKİ GÖÇ ARAŞTIRMALARI VE AVRUPALI GÖÇMENLER

Türkiye'ye göç üzerine yapılan çalışmalar 2000'li yılların başında artmaya başlamıştır. Bu çalışmalar, hareketliliğin değişen dinamiklerinin altını çizmektedir (İçduygu ve Kirişçi, 2009). Büyüyen ekonomisi ve nispeten esnek vize rejimleri sayesinde Türkiye, 2000'li yılların başından beri düzensiz transit göçmenlerden, tüccarlardan, düşük vasıflı iş gücü göçmenlerinden (İçduygu ve Kirişçi, 2009; Yüksek ve Brewer, 2011), emeklilik göçü, öğrenci hareketliliği, Batı ve Batı dışından gelen yüksek vasıflı expatlara kadar her türlü kısa ve uzun vadeli hareketliliğin cazibe merkezi hâline gelmiştir. Emek, düzensiz göç ve son zamanlarda Türkiye'ye sığınma kategorisi üzerine giderek artan araştırmalar, daha az gelişmiş ülkelerden gelen göçmenlerin güvenli bir yasal statüye erişebilmeleri, yasal statüleri ve varlıkları için verdikleri mücadelenin çeşitli açılardan zorluklarını ortaya koymaktadır (Üstübcü, 2018). Türkiye'nin göç rejiminin geçici ve kalıcı yerleşime elverişsiz olarak nitelenmesine rağmen³, varlıkları tartışmalı olarak arzu edilen ve yetkililer tarafından çok fazla problem olarak görülmeyen (Altan-Olcay ve Balta, 2020; Kaiser, 2012) güçlü pasaport sahiplerine odaklanan daha az araştırma bulunmaktadır.

Türkiye'de yaşayan Batıların yaşam tarzı göçü hakkındaki literatürün çoğu, AB vatandaşı emeklilerin ulus ötesi yaşamları nasıl yaşadıklarını ve yaşam standartlarını yükseltmek için her iki ülkede sosyal güvenlik ve refah erişimi hakkındaki tutumlarını açıklayan (Böcker ve Balkır, 2015; Ertuğrul, 2016) uluslararası emeklilik göçü konusu ile sınırlıdır. Bu çalışmalar; Almanya, İngiltere, Hollanda gibi zengin AB ülkelerinden gelen ve kıyı kasabalarında yoğunlaşan emekli nüfusu incelemektedir. Türkiye'ye yönelen emeklilik göçündeki artış nedeniyle, Türkiye'de yaşayan Avrupalı vatandaşlara ilişkin literatür çoğunlukla uluslararası emeklilik göçüyle sınırlı olup Aydın/Didim (Karakaya ve Turan, 2006; Nudralı ve O'Reilly, 2009), Muğla/Fethiye (Dirlik, 2009; Koşlu, 2007) ve Antalya/Alanya (Dayıoğlu, 2012; Toprak-Karaman, 2009) gibi kıyı kentlerinde yaşayan Avrupalılara odaklanmaktadır. Bu çalışmalar, Avrupalı emeklilerin ulus ötesi yaşam pratiklerini ve yaşam standartlarını iyileştirmek için nasıl her iki ülkede sosyal güvenlik ve refah

³ 2013 yılında yürürlüğe giren Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu, Türkiye'de belirli bir süre yaşayan ve çalışan yabancılar için daimî ikamet izni veya süresiz çalışma izni sağlamasına rağmen, Türkiye'deki yabancıların büyük çoğunluğuna geçici izin verilmektedir.

erişimini müzakere ettiklerini göstermekte (Böcker ve Balkır, 2015; Ertuğrul, 2016; Kaiser, 2012) ve göçmenlerin sosyal ve kültürel çevreyi nasıl değiştirdiğini incelemektedir (Balkır ve Südaş, 2014; Karakaya ve Turan, 2006; Südaş, 2011, 2014).

AB vatandaşları; emeklilik ve yaşam tarzı değişikliği arzusunun yanında evlilik, eğitim ya da işle ilgili nedenlerle de Türkiye'ye göç etmektedir. Araştırmalar, Türkiye'de güçlü pasaport sahibi olan göçmenlerin, ülkeye giriş ve ikamet konularında esnek vatandaşlık düzenlemelerinden faydalandıklarını ortaya koymaktadır. Var olan hayat tarzı ve emeklilik göçü literatürüne ek olarak, Altan-Olcay ve Balta'nın çalışması (2020), Türkiye'deki Amerikan vatandaşlarının ABD'deki olanaklarına kıyasla daha yüksek gelir getiren, daha iyi işler bularak yukarı doğru bir sosyal hareketlilik deneyimlediklerini tartışmaktadır. AB vatandaşı göçmen grubunun Türkiye'deki deneyimleri, tüm göçmen ve vatandaş gruplarını etkileyen, yasal ve kurumsal zorlukları ve güvencesizlikleri de içermektedir. Yaptığımız ampirik çalışma, bu zorluklara dikkat çekerek hayat tarzı üzerine yazılmış literatür ve güçlü pasaportlar ile küresel hareketlilik üzerine olan literatür (Mau, 2010; Sheller ve Urry, 2006) arasında bağ kurmayı amaçlamaktadır.

2015 yılının sonlarından itibaren Türkiye; Ankara, İstanbul ve diğer büyük şehirlerde gerçekleşen büyük patlamalar ve Temmuz 2016'da gerçekleşen darbe girişimi ile karşı karşıya kalmıştır. Bu saldırılar ve siyasi istikrarsızlık toplumda tedirginlik yaratırken, Türkiye'nin ekonomik istikrarsızlığında etkin rol oynamıştır. Mülakatları gerçekleştirdiğimiz bu dönemde, güvenlik ortamındaki bozulmanın siyasi ve ekonomik istikrarsızlıkla birleşmesi, genel olarak Türkiye'yi ve özellikle İstanbul'u ayrıcalıklı göçmenler gözünde daha az cazip hâle getirmiştir. Bu bağlamda makalemiz, bahsi geçen göçmenleri zorlayıcı şartlara rağmen Türkiye'de kalmaya motive eden faktörleri ve Türkiye'deki ayrıcalık deneyimleri ile ilgili hislerini ortaya koymaktadır. Çalışmamız, Türkiye'yi AB pasaportu sahibi göçmenler için daha az çekici hâle getiren siyasi ve ekonomik gelişmeler nezdinde, ayrıcalık ve güvencesizlik arasındaki etkileşimin hareketliliğin coğrafya ve mekân üzerinden müzakere edildiğini açıklamaktadır.

3. METODOLOJİ

Analizimiz, AB ve AB üyesi olmayan ülkelerden gelen göçmenlerin refah anlayışına odaklanan, "*Mobile Welfare*" isimli, geniş bir uluslararası çalışma üzerine kuruludur. Proje, göçmen ve göçmen olmayanların şu anda ve daha önceden yaşadıkları ülkelerdeki refah düzenlemeleri hakkındaki görüşlerini incelemiş ve bu anlamda mikro bir perspektif benimsemiştir. Proje kapsamında Türkiye'de yaşayan, farklı yaşam döngülerinden AB vatandaşı bireylerle,

Türkiye’de kalma koşullarını ve ulus ötesi refah düzenlemeleriyle ilgili deneyim ve algılarını anlamak üzere açık uçlu sorulardan oluşan, derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. Görüştüğümüz göçmenlerin anlatımlarında ulus ötesi refah düzenlemeleri ile ilgili algılarının yanında hem bürokratik süreçlerle ilgili hem de günlük hayat pratiklerinde yaşadıkları güven(ce)sizlik deneyimleri öne çıkmıştır.

Bu amaç doğrultusunda, Mart 2016 ile Nisan 2017 arasında sosyal medya grupları, kişisel temaslar ve kartopu yöntemi kullanarak yaptığımız kamuya açık duyurular aracılığıyla ulaştığımız kişilerle bir dizi derinlemesine görüşme gerçekleştirdik. Onlara Türkiye’ye geliş tarihleri; daha önce yaşadıkları yerler, anavatanlarıyla ve kaldıkları yer arasında kurdukları ulus ötesi ilişkileri; Türkiye’deki sağlık, eğitim, sigorta sistemlerine erişimleri ve gelecek planları hakkında sorular yönelttik. Her görüşme yaklaşık bir buçuk saat sürerken, bu görüşmeler yüz yüze ya da Skype üzerinden gerçekleştirilmiştir. Görüşmelerin büyük bir kısmı, terör saldırıları nedeniyle ülkedeki güvenlik durumunun zayıfladığı ve darbe girişimi ile beraber siyasi ve ekonomik istikrarsızlıkların hissedildiği 2016 yılı içinde gerçekleştirilmiştir. Tüm görüşmelerde, görüşmecilerin sözlü onamına dayanarak ses kaydı alınmış ve daha sonra katılımcıların anonimliğini korumak için her katılımcıya kodlar atanarak deşifre edilmiştir. Deşifreler, N-Vivo yazılımı aracılığı ile, hem projenin dâhil olduğu tüm ülkelerde uygulanan kod listesi kullanılarak hem de bu listeyi görüşmecilerin (1) Türkiye’deki ayrıcalık deneyimlerine, (2) karşılaştıkları zorluklara ve (3) stratejilerine atıfta bulunan anlatıları belirleyecek şekilde kodlanmıştır.

Ulus ötesi alanda refah devletinin işleyişini konu alan “*Mobile Welfare*” projesinin bir parçası olarak, altı aydan uzun bir süredir Türkiye’de yaşayan, 13’ü kadın, beşi erkek, yedisi Polonyalı (30-35 yaş aralığında altı kadın, bir erkek) ve 11’i İngiliz (30-60 yaş aralığında dört kadın, yedi erkek) olmak üzere toplamda 18 kişi ile görüştük (Tablo 1). Hepsi İngiliz olmak üzere yedi katılımcı Fethiye’de, 11 katılımcı (yedisi Polonyalı, dördü İngiliz) İstanbul’da ikamet etmektedir. Fethiye’de yaşayanların dördü emeklilik, ikisi eşinin işi ve bir kişi kendi işi sebebiyle taşınmıştır. İstanbul’da yaşayanların çoğu (yedi kişi) eşinin işi sebebiyle (biri erkek olmak üzere beşi Polonyalı, biri erkek biri kadın iki İngiliz), kalan beş kişi (iki Polonyalı kadın, iki İngiliz kadın ve bir İngiliz erkek) iş bulduğu için Türkiye’ye taşınmıştır. Katılımcıların çoğu hareketli ve sık seyahat eden kişiler olup Türkiye’ye taşınmadan önce farklı yerlerde yaşamışlardır. Türkiye’de bulunma süreleri ise ortalama 8,6 yıl olmak üzere iki yıl ile 26 yıl arasında değişmektedir. Özellikle Fethiye’de ikamet eden İngiliz göçmenler, Polonyalılara nazaran daha uzun süredir Türkiye’de yaşamaktadır.

Görüşmecilerimizden yedisi görüşme sırasında çalışmıyor, altısı çalışıyor, ikisi kendi işini yapıyor ve üçü emekli idi.

Tablo.1: Görüşmecilerin Demografik Özellikleri

Rumuz	Cinsiyet	Yaşadığı yer	Doğduğu Ülke	Yaş	Eğitim	Medeni durum	Yaşadığı yıl	Taşınma sebebi
Aska	K	İstanbul	Polonya	35	Lisans	Evli ve çocuklu	3	Eşinin işi
Anja	K	İstanbul	Polonya	36	Lisans	Evli ve çocuklu	3	Eşinin işi
Pawel	E	İstanbul	Polonya	35	Lisans	Evli ve çocuklu	3	Eşinin işi
Katarina	K	İstanbul	Polonya	30	Lisans	Evli ve çocuklu	2	Eşinin işi
Milena	K	İstanbul	Polonya	30	Lisans	Bekâr, ilişkide	3	İş
Dorota	K	İstanbul	Polonya	30	Yüksek lisans	Bekâr	6	İş
Joanna	K	İstanbul	Polonya	35	Lisans	Evli ve çocuklu	5	Eşinin işi
Tom	E	İstanbul	İngiltere	43	Lisans	Evli	3	Eşinin işi
Sadie	K	İstanbul	İngiltere	31	Lisans	Bekâr, ilişkide	4	İş
Alice	K	İstanbul	İngiltere	33	Lisans	Bekâr	7	İş
Oliver	E	İstanbul	İngiltere	30	Yüksek lisans	Bekâr, ilişkide	2	İş
Stephen	E	Fethiye	İngiltere	58	Lise	Evli ve çocuklu	26	Emeklilik
Jane	K	Fethiye	İngiltere	60	Lise	Evli ve çocuklu	5	Emeklilik
James	E	Fethiye	İngiltere	61	-	Evli ve çocuklu	5	Emeklilik
Anne	K	Fethiye	İngiltere	57	-	Evli ve çocuklu	25	Emeklilik
Jessica	K	Fethiye	İngiltere	43	-	Evli ve çocuklu	13	Eşinin işi
Kate	K	Fethiye	İngiltere	44	Lise	Boşanmış, çocuklu	21	İş
Daphne	K	Fethiye	İngiltere	38	Yüksek lisans	Evli ve çocuklu	5	Eşinin işi

4. AYRICALIĞIN HEM MADDİ HEM DE DUYGUSAL BOYUTLARI İLE GÜVENCESİZLİK

Burada yaşamının avantajı, çok stresli olmayan ve keyifli bir iş yaparak iyi para kazanabilmem ve böyle bir yerde çalışabilmem... Bu yüzden daha yüksek sosyoekonomik bir konumdayım çünkü daha fazla param var. [...] Ama eğer Birleşik Krallık'ta olsaydım, yaşam kalitemi düşündüğümde, o kadar mutlu olmazdım çünkü harcayacak kadar gelirim

olmazdı ve burada sahip olduğum topluluğun içinde olmazdım. [...] Bildiğiniz gibi, sağlıklıyım, iyi bir işim var ve böylece kendimi kolayca destekleyebiliyorum. Yani burada hayatım şu anda daha iyi ama bilirsiniz... (Sadie, İngiliz, 31 yaşında, bekâr, lisans mezunu)

[İngiltere'de] daha az fırsat var; daha az iş var. ... Yaşam kalitem burada daha iyi çünkü daha fazla param var, harcayabileceğim daha fazla gelirim var ve İstanbul'un tam merkezinde güzel bir dairede yaşıyorum. İngiltere'de bunu asla karşılayamazdım. Gıdalar burada çok daha iyi, hava çok daha iyi. ... [Ama İngiltere'de] Türkiye'de sahip olmadığımız muazzam ölçüde özgürlüğe sahip olabilirsiniz. (Oliver, İngiliz erkek, 30 yaşında, bekâr, yüksek lisans mezunu)

İsrail ve Mısır gibi farklı Orta Doğu ülkelerinde çalışıp yaşamasının ardından, 30'lu yaşlarının başında Türkiye'ye gelmiş İngiliz gazeteci Oliver, iki yılı aşkın bir süredir İstanbul'da yaşıyor. Hayatının çoğunu Londra banliyölerinde geçirmiş Oliver, bu gelir sayesinde İstanbul şehir merkezinde, kentin kozmopolit ve canlı mahallelerinden birinde bir evde yaşayabildiğini ifade ediyor. Benzer şekilde, İngilizce öğretmenliği yapan Sadie de Türkiye'deki sosyoekonomik statüsünün İngiltere'dekinden daha iyi olduğunu çünkü daha fazla kazandığını söylüyor.

Özellikle İngiliz vatandaşlarının altını çizdiği daha yüksek yaşam kalitesi, salt gelirden değil Türkiye'deki yaşam maliyetinin görece düşük olmasından da kaynaklanmaktadır. AB doğumlu göçmenler, daha önce yaşadıkları yerlerin aksine Türkiye'de para konusunda endişelenmek zorunda olmadıklarının altını çizmekte ve bu durum onları rahat ettiren bir faktör olarak ortaya çıkmaktadır. Sadie'nin Türkiye'deki mevcut yaşam ve çalışma koşullarından genel memnuniyeti, Türkiye'ye yerleşme konusunda farklı sebepleri olmasına rağmen İngiliz ve Polonyalı göçmenlerin yaşam kalitesini nelerin oluşturduğunu da temsil etmektedir. Eşinin işi sebebiyle Türkiye'ye taşınmış ve kendi işini yapmakta olan Tom (İngiliz, 43 yaşında, evli, İstanbul'da yaşıyor, lisans mezunu) ise nispeten yüksek gelirin onları "ayrıcalıklı bir konuma" taşıyan faktör olduğunu belirtmektedir. Doğum izninde olan ve eşinin işi sebebiyle Türkiye'ye taşınan Polonyalı göçmen Anja'nın (36 yaşında, evli ve çocuklu, İstanbul'da yaşıyor, lisans mezunu) belirttiği gibi, gelirleri, yüksek kalite özel sağlık hizmetlerini karşılamalarına imkân tanımaktadır: "Çünkü burada her şeyin özeli [özel sektörü] var, bu yüzden Polonya'da olduğundan daha iyi." Ayrıcalıklı göçmenlerin kamu hizmetlerinin çok gelişmediği ülkelerde özel hizmetleri tercih etmeleri oldukça rastlanır bir durumdur. Çocukların eğitimi ve sağlık gibi konularda kendi ülkelerinde kamu hizmetlerinden yararlanacakken, yaşadıkları ülkede, maddi olarak altından kalkabildikleri sürece daha kaliteli

buldukları özel sektörden hizmet almayı tercih ediyorlar (Botterill, 2017; Cabezon-Fernandez and Sempere-Souvannavong, 2019).

AB pasaportuna sahip olmak AB içinde serbest dolaşım hakkı verirken, yaşam maliyetinin daha düşük olduğu ve maaşlarının yerel nüfustan daha yüksek olduğu Avrupa dışındaki ülkelerde mekâna bağlı bir ayrıcalık hâline gelmektedir. Daha iyi ve yüksek bir yaşam standardına sahip olma ve maaşları hakkında endişelenmemeleri, mekânsal ayrıcalıklarının, sınıf konumlarını ve statülerini iyileştirmelerine nasıl yardımcı olduğunu da göstermektedir. O'Reilly'nin (2014) belirttiği gibi bu “göreceli tatmin” hissi, ayrıcalıklı göçmenlerin rahatını artıran bir faktördür. Bu bakımdan, görüştüğümüz İngilizlerden farklı olarak Polonyalı göçmenler, onlara Türkiye’de sosyal hareketlilik sağlayan yüksek gelirlerinin ve uluslararası deneyimin, Polonya’ya geri dönüşlerinde de onlara yukarı doğru bir sosyal hareketlilik getireceğini vurgulamaktadır. Yaşamı boyunca Amerika ve Polonya arasında gidip gelen bir hayat sürmüş ve şimdi eşinin işi sebebiyle İstanbul’a taşınmış Polonyalı göçmen Joanna (35 yaşında, evli ve çocuklu, lisans mezunu) kendi ülkelerinde bir gelecekte olmadığı için ailesinin, hatta genel olarak Polonyalı ailelerin, yurt dışı konusunda ısrarcı olduklarını çünkü bunun olumlu getirileri olduğunu dile getiriyor. Benzer şekilde, yaklaşık altı yıldır İstanbul’da İngilizce öğretmenliği yapan Polonyalı göçmen Dorota da (30 yaşında, bekâr, yüksek lisans mezunu), yurt dışında çalışma deneyiminin Polonya’ya döndüğünde ayrıcalık getireceğinin altını çiziyor.

Öte yandan, yüksek maaşla gelen maddi ayrıcalık hissini bazı durumlarda İngiliz ve Polonyalı göçmenler arasında farklılık gösterdiğini belirtmek gerekmektedir. Örneğin, İngilizce öğretmeni olan Alice (33 yaşında, bekâr, İstanbul’da yaşıyor, lisans mezunu), anadili İngilizce olanların diğer İngilizce öğretmenlerinden çok daha fazla para kazandığını belirtmektedir. Aynı şekilde İstanbul’da İngilizce öğretmenliği yapan Polonyalı Milena (30 yaşında, bekâr, lisans mezunu), Alice ve diğerlerinin aksine aldığı maaşın çok düşük olduğunu ve buradaki harcamalarını oldukça zor karşıladığını, bu nedenle daha iyi ve daha rahat bir hayat yaşamadığını belirtiyor. Bir İngiliz olarak Alice, sömürge sonrası dönemin coğrafi eşitsizliklerine bağlı olarak, sadece İngilizcenin anadili olması nedeniyle çok iyi bir maaş almaktadır. Bu anlamda, sadece hareketli olma özgürlüğüne sahip olmakla kalmamakta, aynı zamanda hareketlilik anavatani dışındaki ayrıcalığı da beraberinde getirmektedir.

Bu ekonomik faktörlere ek olarak, Türkiye’de yaşamanın diğer duygusal yönleri, onların yaşamlarını “rahat”, “daha kolay”, “stressiz” ve “tasasız” olarak tanımlamalarını sağlamaktadır. Özellikle Fethiye’ye yerleşen İngiliz göçmenler bunun altını çiziyor: Yaklaşık 25 yıldır Fethiye’de yaşayan İngiliz göçmen Anne

(57 yaşında, evli ve çocuklu, emekli), kocasıyla İngiltere'dense burada yaşamaya karar kıldıklarını çünkü Fethiye'deki hayatın daha rahat ve stresten yoksun olduğunu dile getiriyor. Benzer şekilde, 20 yılı aşkın süredir Fethiye'de yaşayan Kate, İngiltere'nin klostrifobik olduğunu ama buranın rahat bir yaşam tarzı sunduğunu belirtiyor. İyi havanın ve yemeklerin tadını çıkarma klişesinin yanı sıra, özellikle İstanbul'da yaşayan ayrıcalıklı göçmenler, şehrin sunduğu dinamizm ve entelektüel ortamın tadını çıkarmaktadır.

Farklı kültürlerde yaşayan çeşitli insanlarla tanışmak size çok şey öğretiyor. [...] Bu durumu seviyorum çünkü belki Polonya'da ilginç insanlarla tanışabileceğimi biliyorum ama arkadaşlarınızla, ailenizle yaşayacaksınız, rutininiz var ve her şey gerçekten tahmin edilebilir. Ama burada çok fazla sürprizimiz var, çok çeşitli insanlar var ve bu sizi çok etkiliyor. (Anja)

Dolayısıyla, gelir ve kariyer fırsatları ile birlikte, içinde buldukları sosyal topluluklar ve gördükleri muamele açısından da statülerinde olumlu bir değişiklik deneyimlemektedirler. Ayrıca daha iyi bir yaşam kalitesinin duygusal yönleri kaliteli hizmetlerden, devlet dairelerindeki ve günlük karşılaşmalardaki AB üyesi olmayan diğer göçmenlere kıyasla karşılaştıkları daha iyi muameleden kaynaklanmaktadır. Görüşmecilerimizin de vurguladığı gibi, bu durum iyi, saygın ve değerli hissetmek gibi olumlu duygular yaratmaktadır. Örneğin, Avusturyalı eşinin işi nedeniyle İstanbul'a taşınan ve iki çocuğu olan Polonyalı Aska (35 yaşında, lisans mezunu), dış görünüş açısından Türkiye'deki çocuklardan belirgin bir şekilde farklı olan çocuğu Maya ile sokakta yürürken bir ünlü gibi hissettiğini söylüyor. Bu açıklamalar, AB dışı yerlerde, Avrupalı göçmenlere gösterilen ilgi ve muamelenin olumlu duygular ürettiğini, dolayısıyla Avrupalı göçmenlerin yaşam kalitelerini sadece gelir gibi ölçülebilir boyutlarını değil, daha iyi hissetmek gibi daha duygusal boyutları olduğunu da göstermektedir. Bu da aynı zamanda “duygusal ayrıcalık” olarak ortaya çıkmaktadır (Pain, 2009). Özellikle Polonyalıların Almanya ve İngiltere gibi ülkelerde etnik kimliklerinden dolayı günlük hayatta karşılaştıkları Doğu Avrupalı olma damgasından (Lulle, 2020) çalışmamıza katılan Polonyalıların bahsetmemiş olmaları ilginçtir.

Özellikle çocuklu aileler için uzun vadeli öngörüler sağlamayan bir ülkede iş hayatı ve günlük hayatta deneyimlenen ayrıcalıklardan kaynaklanan pozitif hislerin sınırlı olduğunun altını çizmek gerekmektedir. Örneğin İngiltere'ye nazaran buradaki yaşam kalitesinin çok daha iyi olduğunu vurgulayan Sadie, bu durumun bekârken kendisi için iyi olduğunu, gelecekte çocuk sahibi olduğunda çocuğunu İngiltere'de yetiştireceğini çünkü orada çocuğuna sağlayabileceği imkânların (eğitim gibi) daha iyi olduğunu belirtiyor. Sadie gibi çalışan ve bekâr/ çocuksuz göçmenler, Türkiye'yi kalıcı bir yerleşim yeri olarak değil;

yaşam döngüsünün bir aşaması olarak görmektedir. Aşağıdaki bölümlerde de tartıştığımız üzere, bu hareketlilik seçeneği karşılaştıkları idari zorluklara veya artan siyasi istikrarsızlığa rağmen, bu göçmenlerin Türkiye'deki yaşam kalitesini yüksek oranda hissetmeye devam etmelerinin temelini oluşturmaktadır.

5. GÜVEN(CE)SİZLİK DENEYİMLERİ OLARAK BÜROKRATİK ARIZALAR, KAYIT DIŞILIK VE TERÖR

Avrupa vatandaşları sahip oldukları güçlü pasaportlar ve diğer ayrıcalıkları sayesinde, ağır işleyen Türkiye bürokrasisine karşı diğer göçmen gruplarından çok daha avantajlıdır. 2013 yılında kabul edilen, Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu, Türkiye'de belirli bir süre yaşayan ve çalışan yabancılar için daimî ikamet izni veya süresiz çalışma izni sağlamasına rağmen, Türkiye'deki güçlü pasaport sahibi yabancıların da dâhil olmak üzere yabancıların büyük çoğunluğuna *süreli* ikamet ve çalışma izinleri verilmektedir. AB vatandaşı göçmenler, ülkeye girişlerinden sonra, oturma ve çalışma izinleri gibi idari konularla ilgili olarak gelişlerinin ardından izin başvurusunda bulduklarında bürokratik süreçlerde, Türkiye'de tüm göçmenlerin de karşılaştığı, birtakım zorluklar yaşamaktadırlar. Görüşmecilerimiz, çoğunlukla bu süreç boyunca yaşanan belirsizlik ve stres duygularından şikâyet etmektedirler. Örneğin, Tom şöyle diyor:

Benim için, buraya taşınan ama bir Türk ile evli olmayan arkadaşlarımdan daha kolay olduğunu düşünüyorum. Yani, yapacak çok fazla bir şey yoktu, ama yapmam gerekenler çok sinir bozucuydu çünkü bize verilen mesaj sürekli değişiyordu. En sinir bozucu şey ise, buraya taşınmadan önce Cenevre'deki Türk konsolosluluğuna gittik ve ne yapmamız gerektiğini sorduk. Bize yapmamız gerekenler hakkında bir liste verdiler, fakat liste yanlıştı. Bize Türkiye'ye taşınmadan önce oturma iznine başvurmamız gerektiğini söylediler; sonrasında ise önce İstanbul'a gelip ardından başvuruda bulunmamız gerektiğini söyleyen biriyle konuştuk. Bütün bu olanlar gereksiz stres yarattı.

Benzer şekilde, eşinin işi sebebiyle İstanbul'a taşınmış Polonyalı Katarina (30 yaşında, evli ve çocuklu, lisans mezunu) sistemdeki zorluklara şu şekilde değiniyor:

Burada daha fazla güçlük yaratan iki sorun var. İlk şey şu ki, yetkililer burada kanunu iyi bilmiyorlar. Bazen belgeler hakkında kendi fikirleri olabiliyor... Yerel yetkililerin bilgi eksikliği nedeniyle, her biri farklı bir şey söylüyor. Bu yüzden, yaşadığım diğer ülkelerdeki deneyimlerime göre (Gürcistan dışında), hangi belgelerin gerekli olduğu veya hangi kurallara uyma konusunda birbirinden farklı memurlar buraya göre çok daha tutarlılardı. Ve buradaki bir diğer şey ise İngilizce

konuşmamaları. Yani, bu durum, bir yabancı için çok zor oluyor... Çünkü Türkçe bilmememizi umursamıyorlar. Aynı zamanda, bu durum şundan da çok şok edici, çünkü tek işi çalışma izni ya da oturma izni vermek olan kişiler, hiçbir yabancı dil bilmiyorlar.

Bu örnek, AB pasaportuna sahip olma ayrıcalığının bürokratik prosedürler üzerinde sınırlı bir şekilde uygulandığını göstermektedir. Dolayısıyla, bürokratik zorlukları atlatmak için finansal ayrıcalıklarının kullanmaları gerekmektedir. AB pasaportuna sahip göçmenler, diğer göçmenlere kıyasla nispeten yüksek ekonomik statüleri sayesinde, bu tarz bürokratik süreçler hakkında bilgi almak, çalışma ve oturma izinleri başvurusu sırasında yardım almak için özel danışmanlık satın alabilmektedir. Dorota, süreçle ilgili deneyimini ve özel bir şirketle olan ilişkisini şöyle açıklıyor:

Oturma iznine yardımcı olan bir şirket vardı... Onlar gerçekten iyiydi. Orada, yabancı gelir ve oturma veya çalışma izninin süresi dolmak üzere, biraz yardıma ihtiyacım var dersin... Hangi belgeler ile polise gittiğinde reddedilmeyeceğini ya da zorluk yaşamayacağını sorarsın. O [şirket] senin işini yapar. Sunulması gereken tüm belgeleri getirmeniz ve soracağı tüm sorulara dair bilgileri sunmanız gerekiyor, ancak bu durumda yalnız değilsiniz. Türkçe konuşan, polisle konuşabilen, bilgiyi iletebilen, bilgiyi tercüme edebilen çok önemli bir kişi var.

AB pasaportları işleri kolaylaştırmanın ve AB üyesi olmayan göçmenlerden farklı muamele görmeyen yolunu açıp nispeten yüksek ekonomik durumları bu tür idari zorlukları aşmak için danışmanlık hizmetlerinden yararlanmayı sağlasa da Avrupalı göçmenler özellikle iş konusunda belirgin derecede güvencesizlik ile karşı karşıya kalmaktadır. Pasaportlarının gücü ne olursa olsun, Türkiye'deki göçmenlerin çoğunluğu yaygın kayıt dışı ekonomide çalışmaktadır. Yaygın kayıt dışı ekonomi, yasal statüye bakılmaksızın, gelen göçmenlerin iş gücüne katılım deneyimlerini tanımlamaktadır. Geçici oturma izni olan (ancak çalışma izni olmayan) göçmenler, vize sürelerini aşanlar, sığınmacılar ve oturma izni olmayan düzensiz göçmenler, iş gücü piyasasından kaynaklanan belirsizlikleri büyük ölçüde tecrübe etmektedirler (Üstübcü, 2018). Mevcut istatistikler, ülkenin bu ayrıcalıklı göçmenler için bile uzun vadeli çalışma hükümleri sağlamadığını göstermektedir.⁴ Bulgularımız, çalışma iznini almanın, Türkiye'ye yerleşmenin en sorunlu yönlerinden biri olduğunu doğrulamakta ve Batılı göçmenlerin genellikle güçlük çekmeden ayrıcalıklara sahip oldukları varsayımına ters düşmektedir. Toplamda, görüşmecilerimizden

⁴ Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (2017) tarafından yayınlanan 2017 istatistiklerine göre, Türkiye'deki 87.182 çalışma izni sahibinin sadece 958'i İngiliz vatandaşları için ve 149'u Polonya vatandaşları için verilirken, aynı yıl toplamda yaklaşık 600.000 oturma izni işleme alınmıştır.

dokuzu Türkiye'de gelir getiren bir işte çalışmakla birlikte, sadece beşinin bir işveren altında düzenli işleri vardır. Şaşırtıcı olmayan bir şekilde, görüşmecilerimizden dördü (ikisi Polonyalı, ikisi İngiliz) İngilizce öğretmeni olarak çalışmaktadır. Hepsi, işverenlerle olan ilişkilerinde ve evrak işlerinde farklı kayıt dışılık durumları yaşamışlardır. Bu durum, ayrıcalıklı göçmen statüleri ile ters düşmektedir. Örneğin, İstanbul'da İngilizce öğretmeni olan Alice, turist vizesi ile Türkiye'ye geldikten sonra İngiltere'ye dönüp tekrar Türkiye'ye dönmesi gerektiğini söylüyor. Anlatısı, ayrıcalıklı göçmenlerin kendilerini diğer göçmenlerle birlikte içinde buldukları ekonominin kayıt dışı karakterini göstermektedir:

İkinci tur için geri döndüğümde, devlet dairesindeki işler biraz daha yoluna girmiş gibiydi, oturma izni olan bir mavi defterim vardı ama bu hâlâ bir çalışma izni değildi, bunun daha sonraya kadar geleceğini sanmıyordum. Dil okulundan özel bir okula geçene kadar çalışma iznim olduğunu düşünmüyorum. O zaman dil okulu hâlâ “yasa dışı” olarak sınıflandırılmış bir şekilde faaliyet gösteriyordu, çünkü herhangi bir sağlık sigortamız ya da bunun gibi bir şeyimiz yoktu.

Bu yapısal sorunların dışında, yaptığımız görüşmeler, İstanbul'un merkezî bölgelerinde bazıları doğrudan yabancıları hedef alan patlamaların meydana geldiği bir döneme denk geldi. Bu şiddetli saldırılar sadece vatandaşlar arasında değil, ayrıcalıklı göçmenler arasında da güvensizlik hissi yaratmıştır. İngilizce öğretmeni olan Milena durumu “Avrupa ülkeleri için Türkiye çok güneşli, çok sıcak. İnsanlar hep gülümsüyor; çok yardımseverler. Ama şimdi... Ne olduğunu anlayamıyorsunuz,” diyerek içinden geçtiği belirsizlik durumunu özetlemektedir. Benzer bir durum Aska'nın anlatısında da görülmektedir:

Ve elbette, siyasi durum değişiyor, İstanbul'daki güvenlik durumu. Buradaki arkadaşarımla karşılaştırıldığında bence oldukça sakınım, ama bir metro istasyonuna giderken de korkuyorum, kendimi rahat hissetmiyorum. Bombalamalar yüzünden turistik bölgelere gitmekten korkuyorum. Birçok insanın olduğu yerlerde kendimi rahatsız hissediyorum. Aslında durum beni çok etkiliyor, çünkü [dışarı çıkmak] temel ihtiyaçlardan biri ve ayrıca ziyarete gelen misafirlerimizi etkiliyor.

Siyasi istikrarsızlık ve güvensizliğin yanında kayıt dışı çalışma, her göçmenin günlük yaşamını hiçbir ayırım gözetmeksizin etkilemektedir. Bununla birlikte, AB pasaportu sahipleri olan bu göçmenler daha geniş yapısal sorunların üstesinden gelmek için, pasaportlarının elverdiği uluslararası hareketlilik potansiyelinden yararlanmaktadır.

6. GÜVEN(CE)SİZLİĞİ AŞMANIN BİR BİÇİMİ: MEKÂNLA PAZARLIK

Her şeyden önce bir AB pasaportuna sahip olmanın ayrıcalığı, Türkiye'de AB doğumlu göçmenlerin yüksek hareketlilik düzeylerinde kendini göstermektedir. Dolayısıyla potansiyelleri ve gerçek hareketlilikleri, bu grubun “oturdukları” mekânla pazarlık stratejilerini anlamamızda önemli rol oynamaktadır. Bu anlamda, AB pasaportu sahibi göçmenler coğrafi eşitsizlikler üzerinden bir pazarlık yapmaktadır çünkü pasaportlarının sahip olduğu ayrıcalıkları hem Türkiye'deki yaşantıları sırasında hem de Türkiye'den çıkış bileti olarak aktif bir şekilde kullanmaktadırlar. Sonuç olarak, Türkiye'de karşılaştıkları yapısal sorunlarla, kolayca uluslararası sınırlar arasından hareket ederek veya bu hareketlilik potansiyeline güvenerek başa çıkmaktadırlar. Kayıt dışı çalışmalarından dolayı sağlık sigortası olmayan göçmenler için hareketlilik, sağlık hizmetlerine ihtiyaç duydukları anlarda araçsal ve duygusal bir anlam taşımaktadır. Örneğin, biyopsi gerektiren bir sağlık problemi yaşayan İngiliz serbest gazeteci Oliver, kendi ülkesinde biyopsi olmaya gittiğini çünkü Türkiye'de sağlık sigortasının olmamasının yanı sıra İngiltere'deki sağlık sistemine ve ücretsiz sağlık hizmetlerine Türkiye'dekinden daha fazla güvendiğini söylüyor. Ayrıcalıklı göçmenler, AB pasaportlarına sahip oldukları için, güvendikleri ve rahat hissettikleri tedaviyi seçme şansına sahiptir. Bu örnekler, hareketliliklerinin sadece gerekliliğin ötesinde değil, ayrıcalıkların duygusal yönlerinin günlük yaşamlarımızda ne kadar önemli olduğunu ortaya koyan bir düşünce durumu olduğunu da göstermektedir.

Siyasi istikrarsızlıktan ve güvensizlik hissi yaratan olası patlamalardan kaçınmak için, şehir içindeki hareketliliklerini öncelikli olarak kalabalık yerlerden kaçınarak kontrol etmektedirler. Siyasi istikrarsızlığın günlük yaşamlarını nasıl etkilediği sorulduğunda, eşinin işi sebebiyle üç yıl önce İstanbul'a taşınan Polonyalı göçmen Pawel (35 yaşında, evli ve çocuklu, lisans mezunu) şöyle diyor:

Planlarımızı değiştirmeye, riski azaltmaya çalıştık. Ulaşım seçeneği olarak, mümkünse, örneğin metro yerine araba kullanmayı tercih ediyoruz. Türkiye'ye ilk geldiğimizde daha az tehlikeliydi ve zaman içinde bu durum değişti. Ama orada olsaydım... Her zaman kafanın arkasında bugün bir şey olabilir düşüncesi var. Her gün bunu yapamasak da her gün düşüncenizde olabilen bir şey. Mesela havaalanına gitmek için taksiye binmek metroya binmekten daha güvenli... Bilmiyorum. Belki öyle değil, ama şehir merkezinden, kalabalık yerlerden kaçınarak bunu en aza indirmeye çalışıyorum.

Ya da Milena'nın belirttiği gibi ülkeden ayrılmayı planlamaktalar:

Erkek arkadaşım yakında mezun oluyor ve eğitimine Kanada'da devam edip Kanada'ya taşınmak istiyor. Ve kabul edilirse, ocak ayında Kanada'ya taşınmayı planlıyoruz. Planımız bu. Herhangi bir güvenlik sorununun ya da bir problemin geçici olacağını her zaman biliyordum... Ama yine de sadece birkaç ay kaldı. Ne olursa olsun, kendimize sadece bekle, yakında buradan ayrılacağız diyoruz. Bu düşüncemizi değiştiriyor. Aksi takdirde çıldırır ve burada kalmak istemezdim, çünkü güvenli değil.

Görüldüğü üzere, mekânsal eşitsizliğin sonucu olarak Türkiye'de kalitesi yüksek bir hayat süren Avrupalı göçmenler, güvenlik sorunu gibi yapısal sorunlarla başa çıkabilmek için de yine mekân üzerinden bir pazarlığa girişmektedirler. Başka bir deyişle, hem şehir içindeki ve hem uluslararası hareketlilik pratik olarak bir pazarlık stratejisine dönüşmektedir. Öte yandan, hareket etme potansiyellerinin ve güçlü pasaportlarının sağladığı ülkeden ayrılabilme imkânlarının farkındadırlar. Bu yüzden, ülkeden ayrılma seçeneğine her zaman bir açık kapı bırakmalarına rağmen, bu konuda hızlı bir aksiyon almamaktadırlar. Örneğin, Kate şunları ifade etmektedir:

Türkiye'nin şu anda çok istikrarlı bir ülke olduğunu düşünmüyorum. Hükümetle, politik durumla, hükümetin gidişatıyla, önümüzdeki yıllarda bu ülkede neler olacak? Bu da beni huzursuz ediyor. Sahip olduğum yaşam tarzını sürdürebilirim, bu yaşam tarzını yıllarca yaşamaya devam edebilirim. Bu yaşam tarzını sona erdirmek istemiyorum, ama sanırım biraz daha duyarlı olmalıyım ve yaşlandıkça geleceğim hakkında düşünmem gerekiyor.

Avrupalı göçmenler, bu güvensizlik durumundan endişe duymaktadırlar. Bununla beraber yaşadıkları yüksek yaşam standartları ve AB pasaportlarının sağladığı ayrıcalık nedeniyle, ülkeden ayrılma seçeneğine açık kapı bırakmakta; ancak hemen harekete geçmemektedirler. Serbest meslek sahibi ve eşi Türkiye vatandaşı olan Tom, Türkiye'de yaşamının dezavantajlarını "toplumun bölünmüşlüğü ve hiçbir müzakere belirtisi göstermemesi" olarak tanımlıyor: "Bundan daha kötüsü olamaz. Fakat bu, benim için büyük bir sorun değil çünkü İngiltere pasaportum var, her zaman buradan ayrılabiliriz, böyle bir fırsatım var..." Potansiyel olarak hareketlilik, siyasi istikrarsızlığı ciddi bir tehdit olarak algılamamalarına yardımcı olmakta ve mekânın yarattığı olumlu duyguları korumalarını sağlamaktadır. Bu örnekler, Türkiye'de yaşam kaliteleri hem maddi hem de duygusal olarak daha iyi olduğu müddetçe, ayrıcalıklı göçmenlerin ülkeden ayrılma seçeneğini tercih etmediklerini ve etmeyeceklerini göstermektedir. Öte yandan, güçlü pasaportlarından kaynaklı uygulanabilir ve potansiyel hareketlilik kabiliyetleri, tehlike ve güvensizlik düşünceleriyle başa çıkmanın bir yolu olarak kullanılabilirdiği gibi, kendileri ya da aile bireylerinin

endişeleri, sağlık durumları ya da çocuklarının eğitimi gibi konularda da gerçekten ulus ötesi hareketliliğe dönüşmektedir.

7. SONUÇ

Bu makale, zaman zaman Avrupalı göçmenler diye genelleştirdiğimiz, AB pasaportu sahibi bireylerin Türkiye'ye göçü ile küresel eşitsizliklerden kaynaklanan ayrıcalığın nasıl üretildiğini ve bu ayrıcalığın mekânla ilişkili sınırlarını göstermektedir. AB pasaportları, hem AB içinde dolaşım özgürlüğünün kullanılmasında hem de AB dışında, bir vatandaşlık hakkı değil ama ayrıcalıklı bir statü sağlamaları nedeniyle değerlidir. Amacımız, ayrıcalıklı göçmen kavramını literatürün Batılı expatlar, emekliler, yaşam tarzı göçmenleri üzerine odaklanan terimlerinin ötesinde kullanmaktır. Bu kullanım, İngiliz vatandaşları ve Polonya vatandaşları gibi AB'den gelen ve geleneksel olarak göçmen işçi olarak görülen (Polonyalılar) ile expat olarak görülen (İngilizler) grupların ortak deneyimini anlamayı kolaylaştırmaktadır. Analizimiz, çeşitli iş ve ailevi nedenlerle Türkiye'de yaşayan eğitimli Polonyalı ve İngiliz göçmenlerin, aralarındaki minör farklılıklara rağmen, göçmen deneyimlerindeki ortak ayrıcalık hissini sosyal sınıfları ve yüksek finansal ya da beşerî sermayeleri nedeniyle değil, kendilerine hareketlilik sermayesi sağlayan güçlü pasaport sahibi olmaları nedeniyle olduğunu ortaya koymaktadır.

Türkiye'ye göç ederek coğrafi eşitsizlikleri avantaja çeviren Avrupalı göçmenler; göç ederek kendi ülkelerinde faydalanamadıkları ayrıcalıkların sahibi olurken, bir yandan da mekânsal avantajlar elde etmektedirler. Araştırmaya başlamadan önce, iş piyasasındaki maaşlar arası farklılıklar gibi İngiliz ve Polonyalı göçmenlerin Türkiye'deki deneyimleri konusunda ciddi farklılıklar olmasını bekliyorduk; fakat görüşmeler sırasında her iki grubun ayrıcalık ve güvencesizlik arasındaki sürekliliği gösteren ortak anlatımların öne çıktığını gördük. Bu anlamda, yaşadıkları ülkeye göre daha güçlü bir pasaporta sahip olan göçmenler olarak, bu grubun daha yüksek gelir elde ettikleri için ayrıcalığın maddi olduğunu ileri sürdük. Ayrıca bu ayrıcalığı duygusal bir seviyede de deneyimlediklerini, çünkü günlük hayatlarında, saygın ve değerli hissetmelerine sebep olan iyi muamelelerle karşılaştıklarını gözlemledik. Dahası, bu hem maddi hem de duygusal ayrıcalık, kendi ülkelerinde değil buldukları yerde bir ayrıcalık hâline geldiğinden coğrafi eşitsizliklere dayandığının ve mekânsal olduğunun altını çizdik.

Öte yandan, AB doğumlu göçmenlerin diğer AB dışı göçmenlerle benzer zorluklar, sorunlar ve güvencesizlikle karşı karşıya olduklarını da göstermeye çalıştık. Bu nedenle, mekâna bağlı ayrıcalıklarının ikamet edilen yerin yapısal sorunları ile kısıtlandığını belirttik. Bu kısıtlamaların mekânsal olduğunu, yani bu kısıtlamaların mekâna bağlı olduğunu vurgulamayı önemli buluyoruz; çünkü

Türkiye'nin ayrıcalıklı göçmen literatüründen farklı olarak, yaşanan ülkenin nevi şahsına münhasır kısıtlamalar getirdiğini gözlemledik. Örneğin, yaşam tarzı göç literatüründe Türkiye'nin yaşadığı güvenlik sorunları (darbe girişimi, bombalamalar) gibi güven(ce)siz durumlarına rastlamadık. Bu gibi mekâna ve yapısal değişikliklere özgü durumlar, güçlü pasaporta sahip göçmenlerin ayrıcalıklarının ve sınırlarının mekânla ilişkisini ortaya koymaktadır. Ancak ayrıcalıklı göçmenlerin mekânın getirdiği bu tür zorluklarla yine güçlü pasaportları aracılığıyla başa çıkabildiklerini gözlemledik. Başka bir deyişle, ayrıcalıklı göçmenler ya gerçekten ülkeyi terk ediyorlar ya da hareketlilik fikrini, yani koşulların zorlaşmasıyla Türkiye'yi terk etme potansiyelini akıllarında tutarak yaşamlarını sürdürüyorlar. Bu nedenle, AB göçmenlerine dair mevcut literatüre bir katkı olarak, onları çeşitli nedenlerle expatlar ya da yaşam tarzı göçmenleri yerine, coğrafi eşitsizlikleri müzakere eden “mekân pazarlıkçıları” olarak sınıflandırdık. Kandiyoti'nin “ataerkillikle pazarlık” kavramından esinlenerek “mekân pazarlıkçılığı” ve “mekânla pazarlık” kavramlarıyla hem ayrıcalıkların mekânsallığını hem de mekâna bağlı ayrıcalıklarının sınırlarını ve bu sınırları yönetmek için nasıl bir strateji kullandıklarını ortaya koymayı amaçladık. Bu anlamda, çalışmamızda yaşam kalitelerini sürdürmek adına türlü stratejiler geliştirdiklerini gözlemlediğimiz Polonyalı ve İngiliz göçmenlerin mekânsal ve yapısal sorunları kabul ederek kendi hayatlarını iyileştirecek müzakerelerde bulduklarını göstermeye çalıştık.

Türkiye'deki AB doğumlu göçmenlerin mekâna dayalı ayrıcalık ve güvencesizlik müzakerelerine ilişkin bulgular, gelecekte yapılacak çalışmalar ile genişletilebilir. Bunlardan biri, Brexit sürecinin, İngiliz göçmenlerin AB ülkelerindeki yasal statüsü veya AB dışı ülkelerdeki ayrıcalıklı konumu üzerindeki etkisidir. Kuşkusuz gelecekteki çalışmalar, Brexit'in İngiliz vatandaşlarının AB içindeki dolaşım ve yerleşme haklarından yararlanma açısından nasıl bir etkisi olacağına yoğunlaşacaktır. Bunun dışında, COVID-19 pandemisi, pasaportların gücünden bağımsız olarak küresel hareketliliği ciddi bir kesintiye uğrattı. Pandeminin ilk aylarından birçok ülke “kurtarma uçakları” ile yurt dışındaki vatandaşlarının ülkeye dönüşünü kolaylaştırdı. Böylesi beklenmeyen kriz durumlarında ayrıcalıklı göçmenlerin nasıl hareketlilik ve hareketsizlik stratejileri geliştirdiği, ikamet ettikleri ülkede pandemiyle ilişkili ne gibi sınırlı ayrıcalıklar deneyimledikleri ve bu sınırları nasıl buldukları yerlerde müzakere ettikleri, başka bir mekânla pazarlık örneği olarak araştırılabilir.

KAYNAKÇA

Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (2017), Yabancıların Çalışma İzinleri İstatistikleri, <https://www.ailevecalisma.gov.tr/media/3372/yabanciizin2017.pdf> (14.12.2017).

Akerlund, Ulrika (2017), "Strategic Lifestyle Management in Later Life: Swedish Lifestyle Movers in Malta Seeking the 'Best of Both Worlds'", *Population, Space and Place*, 23 (1): 1-13. <https://doi.org/10.1002/psp.1964>

Altan-Olcay, Özlem ve Evren Balta (2020), *The American Passport in Turkey* (Philadelphia: University of Pennsylvania Press).

Balkır, Canan ve İlkay Südaş (2014), "Guests and Hosts: European Retirees in Coastal Turkey", *Insight Turkey*, 16 (4): 123-142.

Benson, Michaela (2011), "The movement beyond (lifestyle) migration: mobile practices and the constitution of a better way of life", *Mobilities*, 6: 221–235. <https://doi.org/10.1080/17450101.2011.552901>

Benson, Michaela (2012), "How Culturally Significant Imaginings are Translated into Lifestyle Migration", *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 38 (10): 1681-1696. <https://doi.org/10.1080/1369183X.2012.711067>

Benson, Michaela (2013), "Postcoloniality and privilege in new lifestyle flows: the case of North Americans in Panama", *Mobilities*, 8 (3): 313–330. <https://doi.org/10.1080/17450101.2013.810403>

Benson, Michaela (2015), "Class, race, privilege: structuring the lifestyle migrant experience in Boquete, Panama", *Journal of Latin American Geography*, 14 (1): 19–37.

Benson, Michaela ve Karen O'Reilly (2009), "Migration and the search for a better way of life: A critical exploration of lifestyle migration", *The Sociological Review*, 57 (4): 608–625. <https://doi.org/10.1111/j.1467-954X.2009.01864.x>

Benson, Michaela ve Nick Osbaldiston (2016), "Toward a critical sociology of lifestyle migration: Reconceptualizing migration and the search for a better way of life", *The Sociological Review*, 64 (3): 407–423. <https://doi.org/10.1111/1467-954X.12370>

Botterill, Kate (2017), "Discordant Lifestyle Mobilities in East Asia: Privilege and Precarity of British Retirement in Thailand", *Population, Space and Place*, 23 (5): 1-11. <https://doi.org/10.1002/psp.2011>

Böcker, Anita ve Canan Balkır (2012), "Migration in later life: Residence, social security and citizenship strategies of Turkish return migrants and Dutch retirement migrants in Turkey", Nijmegen Migration Law Working Paper Series, 2012/2. <https://repository.ubn.ru.nl/handle/2066/99154>

Böcker, Anita ve Canan Balkır (2015), "Maintaining dual residences to manage risks in later life: A comparison of two groups of older migrants." In *Transnational Aging* (eds.) V. Horn and C. Scheppe, 137–152. New York: Routledge.

Casado-Diaz, Maria Angeles (2006), "Retiring to Spain: an analysis of difference among North European nationals", *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 32 (8): 1321–1339. <https://doi.org/10.1080/13691830600928714>

Casado-Diaz, Maria Angeles, Cluida Kaiser ve Anthony M. Warnes (2004), "Northern European retired residents in nine southern European areas: characteristics, motivations and adjustment", *Ageing & Society*, 24: 353–381. <https://doi.org/10.1017/S0144686X04001898>

Coles, Anne ve Katie Walsh (2010), "From 'Trucial State' to 'Postcolonial' City? The Imaginative Geographies of British Expatriates in Dubai", *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 36 (8): 1317-1333. <https://doi.org/10.1080/13691831003687733>

Cranston, Sophie (2016), "Producing migrant encounter: Learning to be a British expatriate through the global mobility industry", *Environment and Planning D: Society and Space*, 34 (4): 655-671. <https://doi.org/10.1177/0263775816630311>

Cranston, Sophie (2017), "Expatriate as a 'Good' Migrant: Thinking through Skilled International migrant categories", *Population, Space and Place*, 23 (6): 1-12. <https://doi.org/10.1002/psp.2058>

Croucher, Sheila (2009), *The Other Side of the Fence: American Migrants in Mexico* (Austin: University of Texas Press).

Croucher, Sheila (2012), "Privileged Mobility in an Age of Globality", *Societies*, 2: 1–12. <https://doi.org/10.3390/soc2010001>

Dayıoğlu, Lale (2012), "Almanya'dan Al(m)anya'ya Gönüllü Göç Sürecine Bakış: Emeklilik Sonrası Alanya'da Yerleşik Almanlar", *İstanbul Üniversitesi Alman Dili ve Edebiyatı Dergisi*, 1 (27): 35-51.

Dirlik, Mutlu (2009), *Fethiye'de Mülk Sahibi Yerleşik Yabancıların Sosyo-Kültürel ve Ekonomik Durumunu Betimlemeye Yönelik Sosyolojik Bir Araştırma*, Hacettepe University, MA Thesis.

Dixon, David, Julie Murray ve Julia Gelatt (2006), *America's Emigrants: US Retirement Migration to Mexico and Panama* (Washington DC: Migration Policy Institute), <https://www.migrationpolicy.org/research/americas-emigrants-us-retirement-migration-mexico-and-panama> (11.12.2017).

Ertuğrul, Gökçen (2016), "British migrants in the Turkish countryside: Lifestyle migration, loss of social status and finding "true life" in difference", *METU Studies in Development*, 43 (2): 475-496.

Farrer, James (2010), "'New Shanghailanders' or 'New Shanghainese': Western Expatriates' Narratives of Emplacement in Shanghai", *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 36 (8): 1211-1228. <https://doi.org/10.1080/13691831003687675>

Fechter, Anne-Meike ve Katie Walsh (2010), "Examining 'expatriate' continuities: postcolonial approaches to mobile professionals", *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 36 (8): 1197-1210. <https://doi.org/10.1080/13691831003687667>

Cabazon-Fernandez, Maria-Jesus ve Juan-David Sempere-Souvannavong (2019), "The global South as a solution to cope with the crisis: Following the transnational itineraries of the precarised Spaniards towards Algeria", *Migration Studies*. <https://doi.org/10.1093/migration/mnz035>

Gustafson, Per (2001), "Retirement migration and transnational lifestyles", *Ageing & Society*, 21 (4): 371-394. <https://doi.org/10.1017/S0144686X01008327>

Gustafson, Per (2008), "Transnationalism in retirement migration: the case of Northern European retirees in Spain", *Ethnic and Racial Studies*, 28 (4): 451-475. <https://doi.org/10.1080/01419870701492000>

İçduygu, Ahmet ve Kemal Kirişçi (2009), *Land of Diverse Migrations: Challenges of Emigration and Immigration in Turkey* (Istanbul: Bilgi University Press).

Kaiser, Bianca (2012), "50 Years and Beyond: The 'Mirror' of Migration – German Citizens in Turkey", *Perceptions*, 17 (2): 103-124.

Kandiyoti, Deniz (1988), "Bargaining with Patriarchy", *Gender and Society*, 2 (3): 274-290.

Karakaya, Etem ve Aykut Hamit Turan (2006), "Türkiye'de Yabancı Emekli Göçü: Didim'in Yeni Sakinleri ve Bölgeye Ekonomik Etkileri", *İktisat, İşletme ve Finans*, 21 (246): 122-132.

King, Russell., Tony Warnes ve Allan Williams (2000), *Sunset Lives: British Retirement Migration to the Mediterranean* (Berg: Oxford).

Kordel, Stefan ve Perdita Pohle (2018), “International Lifestyle Migration in the Andes of Ecuador: How Migrants from the USA Perform Privilege, Import Rurality and Evaluate Their Impact on Local Community”, *Sociologia Ruralis*, 58 (1): 126-146. <https://doi.org/10.1111/soru.12133>

Koylu, Zeynep Elvan (2007), *Türkiye’de Turizm Bölgelerine Yerleşen Yabancıların Yerleşim Nedenleri ve Beklentilerinin İncelenmesi: Fethiye Örneği*. Akdeniz University, MA Thesis.

Kunz, Sarah (2016), “Privileged Mobilities: Locating the Expatriate in Migration Scholarship”, *Geography Compass*, 10 (3): 89-101. <https://doi.org/10.1111/gec3.12253>

Leggett, William H. (2010), “Institutionalising the Colonial Imagination: Chinese Middlemen and the Transnational Corporate Office in Jakarta, Indonesia”, *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 36 (8): 1265-1278. <https://doi.org/10.1080/13691831003687709>

Leonard, Pauline (2010), “Work, Identity and Change? Post/Colonial Encounters in Hong Kong”, *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 36 (8): 1247-1263. <https://doi.org/10.1080/13691831003687691>

Lulle, Aija (2020), “Cosmopolitan Encounters: Highly Skilled Latvians in London Problematise Ethnicity and ‘Eastern Europeanness’”, *Journal of Intercultural Studies*. <https://doi.org/10.1080/07256868.2020.1806800>

Mau, Steffen (2010), “Mobility Citizenship, Inequality, and the Liberal State: The Case of Visa Policies”, *International Political Sociology*, 4 (4): 339-361.

Moret, Joelle (2017), “Mobility capital: Somali migrants’ trajectories of (im)mobilities and the negotiation of social inequalities across borders”, *Geoforum*. <https://doi.org/10.1016/j.geoforum.2017.12.002>

Nudralı, Özlem ve Karen O’Reilly (2009). *Taking the Risk: The British in Didim, Turkey*. In *Lifestyle Migration: Expectations, Aspirations, and Experiences* (eds.) by M. Benson and K. O’Reilly (pp. 136-152). Farnham: Ashgate.

O’Reilly, Karen (2007), “Intra-European migration and the mobility-enclosure dialectic”, *Sociology* 41 (2): 277–293. <https://doi.org/10.1177/0038038507074974>

Pain, Rachel (2009), “Globalized fear? Towards an emotional geopolitics”, *Progress in Human Geography* 33 (4): 466-486. <https://doi.org/10.1177/0309132508104994>

Shachar, Ayelet (2007), “The Worth of Citizenship in an Unequal World”, *Theoretical Inquiries in Law*, 8 (2): 367–388. <https://doi.org/10.2202/1565-3404.1154>

Sheller, Mimi ve John Urry (2006), “The New Mobilities Paradigm”, *Environment and Planning A*, 38 (2): 207-226. <https://doi.org/10.1068/a37268>

Südaş, İlkey (2011), Two distinct groups of EU immigrants in coastal Turkey. *Siirtolaisuus-Migration* (1): 26-37.

Südaş, İlkey (2014), Biz Turist İstedik İnsanlar Geldi. In *Farklılıkların Birlikteliği: Türkiye ve Avrupa’da Bir Arada Yaşama Tartışmaları* (ed.) by A. Kaya (pp. 121-150). Istanbul: Hiperlink Yayınları.

Therrien, Catherine ve Chloé Pellegrini (2015), “French Migrants in Morocco: From a Desire for Elsewhereness to an Ambivalent Reality”, *The Journal of North African Studies*, 20 (4): 605-621. <https://doi.org/10.1080/13629387.2015.1065044>

Toprak-Karaman, Zerrin (2009), “Yabancı Emekli Yerleşiklerin Yerelde Kamusal Hayata Katılım İstekliliği ve Yerel Halkla İlişkileri: Antalya İçin Bir Yaklaşım”, *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 7 (2): 99-137.

Üstübcü, Ayşen (2018), “The Governance of International Migration: Irregular Migrants’ Access to Right to Stay in Turkey and Morocco (Amsterdam: Amsterdam University Press).

Veal, A. J. Tony (1993), “The concept of lifestyle: a review”, *Leisure Studies*, 12 (4): 233–252. <https://doi.org/10.1080/02614369300390231>

Walsh, Katie (2012), “Emotion and migration: British transnationals in Dubai”, *Environment and Planning D: Society and Space*, 30: 43-59. <https://doi.org/10.1068/d12409>

Yükseker, Deniz ve Kelly Todd Brewer (2011), “Astray and stranded at the gates of the European Union: African transit migrants in Istanbul”, *New Perspectives on Turkey*, 44: 129-160. <https://doi.org/10.1017/S0896634600005963>